

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญในการยกระดับการพัฒนาประเทศในทุกมิติไปสู่เป้าหมายการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วที่ขับเคลื่อนโดยภูมิปัญญาและนวัตกรรมในอีก 20 ปีข้างหน้า ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการวางรากฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศอย่างเป็นระบบ โดยจำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาและยกระดับคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดี เก่ง และมีคุณภาพพร้อมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปข้างหน้าได้อย่างเต็มศักยภาพซึ่ง “คนไทยในอนาคตจะต้องมีความพร้อมทั้งกายใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ครอบคลุมและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มีขยัน อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ผู้การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม ผู้ประกอบการ เกษตรกร ยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง” ดังนั้น เพื่อให้ทรัพยากรมนุษย์ในทุกมิติและในทุกช่วงวัยสามารถได้รับการพัฒนาและยกระดับได้เต็มศักยภาพและเหมาะสม ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์จึงได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่เน้นทั้งการแก้ไขปัญหาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบัน และการเสริมสร้างและยกระดับการพัฒนาที่ให้ความสำคัญที่ครอบคลุมทั้งในส่วนของพัฒนาทุนมนุษย์ และปัจจัยและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างครอบคลุม ประกอบด้วย การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ควบคู่กับการปฏิรูปที่สำคัญทั้งในส่วนของปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม เพื่อให้คนมีความดีอยู่ใน “วิถี” การดำเนินชีวิต และมีจิตสำนึกร่วมในการสร้างสังคมที่น่าอยู่ และมีการปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉม ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนบทบาทครู การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถกำกับกับการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองได้อย่างต่อเนื่องแม้จะออกจากระบบการศึกษาแล้ว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2561 : 30)

แผนการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดระบบ/รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคมและพัฒนาระบบการเงินเพื่อการศึกษาให้รัฐสามารถใช้ทรัพยากรในการกำหนดทิศทางการผลิตและพัฒนาผู้เรียนและกำลังคนของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้บริการการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานแก่ผู้เรียนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม สนองตอบความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษาและสังคม ด้วยความรับผิดชอบ มีความโปร่งใส และตรวจสอบได้ตามหลักธรรมาภิบาล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2560 : 172)

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2560-2579 สำหรับเป็นแผนระดับหน่วยงาน เพื่อวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึง โอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษา และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งมีเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ คือ ระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลต่อคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. 2560 : 41)

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวของบุคคลแต่ละคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ เพื่อทำให้เป็นคนรู้จักคิด วิเคราะห์ รู้จักการแก้ไขปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้น มีคุณธรรมจริยธรรม สามารถพึ่งตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นสุข การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศจึงต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาสถานศึกษาเป็นหลัก เนื่องด้วยสถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการทำหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. 2561)

การที่สถานศึกษาจะจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ การกำหนดภารกิจของสถานศึกษาที่ชัดเจน การกำกับติดตามงานสม่ำเสมอ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน การมีความเป็นผู้นำด้านการจัดการเรียนรู้

ทั้งครูและผู้บริหาร มีการสร้างโอกาสในการเรียนรู้และให้เวลาผู้เรียน มีการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สะอาด และปลอดภัย มีการจัดหลักสูตรที่ชัดเจนสอดคล้องกับเป้าหมาย มีการใช้กลวิธีในการประเมินที่หลากหลาย มีการจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจ กระตือรือร้นในการเรียนรู้พัฒนางานอยู่บนพื้นฐานของงานวิชาการและการวิจัย ใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่อย่างเต็มที่ และมีการวางแผนการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักทดสอบทางการศึกษา. 2561)

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานราชการที่สำคัญในการสร้างคุณภาพคนในชาติ ซึ่งมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำและเป็นตัวจักรสำคัญที่สุดในการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องใช้สมรรถนะเพื่อกำหนดทิศทางการทำงานสร้างเป้าหมายสำคัญที่ชัดเจน ทุ่มเทพลังกายพลังความคิดอย่างเต็มกำลัง มีความเป็นผู้นำทางวิชาการสูง มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ความสามารถในการจัดการองค์กร มอบหมายงานให้บุคลากรเหมาะสมกับศักยภาพสอดคล้องกับภาระงานและปริมาณงาน ใช้หลักการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรม การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาผู้เรียน การทำให้ครูรักในงานสอน การจัดการสนทนาระบบสามารถนำไปใช้ได้ตามความมุ่งหมายทันการ โดยมีคุณลักษณะที่สำคัญคือ กล้าตัดสินใจ ใฝ่ต่อข้อมูล เพิ่มพูนวิสัยทัศน์ เชื่อสัจย์และสร้างสรรค์ผลงาน ประสานสิบทิศคิดสร้างสรรค์วิธีการใหม่ ๆ จูงใจเพื่อนร่วมงาน ทนทานต่อปัญหาและอุปสรรค รู้จักยืดหยุ่นตามสถานการณ์ บริหารงานแบบมีส่วนร่วม (กระทรวงศึกษาธิการ. 2559 : 36) สอดคล้องกับหลักการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาสำหรับการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาดังนี้) 1) ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาการบริหารการศึกษา 2) ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของบุคลากร ผู้เรียน และชุมชน 3) มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ 4) พัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง 5) พัฒนาและใช้วัฒนธรรมการบริหารจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นไปตามลำดับ 6) ปฏิบัติงานขององค์กร โดยเน้นผลถาวร 7) รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ 8) ปฏิบัติตนเป็นอย่างที่ดี 9) ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์ 10) แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา 11) เป็นผู้นำและสร้างผู้นำ 12) สร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. 2548 : 27-31) การบริหารจัดการโดยใช้สมรรถนะต่างๆ ของผู้บริหารสถานศึกษามีจุดมุ่งหมายที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อการประกัน โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาผู้เรียนมีคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมการศึกษาเพื่อให้มีงานทำและสร้างงาน การดำเนินงานที่ผ่านมายังคงมีปัญหาเชิงโครงสร้างและระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ยึดติดกับความคิดแบบเดิม ไม่คิดนอกกรอบ ทำให้

โครงสร้างและระบบการศึกษาก้าวไม่ทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2559 : 3-5)

สมรรถนะผู้บริหารจึงเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพประกอบกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมา ในการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องใช้สมรรถนะเพื่อกำหนดทิศทางการทำงานสร้างเป้าหมายสำคัญที่ชัดเจน ดังนั้น การศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางให้กับผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาทักษะตนเอง พัฒนางานวิชาชีพให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีมีสมรรถนะตามข้อกำหนดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการดำเนินงานให้บรรลุตามมาตรฐานการศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดกรอบไว้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด
2. เพื่อศึกษาคุณภาพการศึกษาศานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการศึกษาศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด
4. เพื่อศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด

ประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพโดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้บริหารจัดการวางแผนดำเนินงานนโยบายองค์กร ซึ่งมีครูเป็นผู้รับนโยบายไปปฏิบัติ เกิดการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามผลการวิจัยในครั้งนี้ และมีสารสนเทศที่เกี่ยวกับสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา และคุณภาพการศึกษาศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะตนเอง พัฒนางานวิชาชีพ ให้เป็นผู้บริหาร

สถานศึกษาที่ดี มีสมรรถนะตามข้อกำหนดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและการดำเนินงานให้บรรลุตามมาตรฐานการศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดกรอบไว้

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูและบุคลากรสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ปีงบประมาณ 2564 จำนวน 186 คน (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดระยอง. 2563 : 58) ; (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดจันทบุรี. 2563 : 30) ; (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตราด. 2563 : 5-11)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูและบุคลากรสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ปีงบประมาณ 2564 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970 : 608 - 609) จำนวน 186 คน และใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้จังหวัดที่ตั้งของสถานศึกษาเป็นชั้นในการแบ่งหลังจากนั้นคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างครูและบุคลากรของสถานศึกษาแต่ละจังหวัดที่ตั้งของสถานศึกษา โดยใช้สถานศึกษาเป็นหน่วยในการสุ่มด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. **ตัวแปรพยากรณ์** คือ สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด มี 2 กลุ่ม คือ

1.1 สมรรถนะหลัก ประกอบด้วย 4 สมรรถนะย่อย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์
- 2) การบริการที่ดี
- 3) การพัฒนาตนเอง
- 4) การทำงานเป็นทีม

1.2 สมรรถนะประจำสายงานประกอบด้วย 5 สมรรถนะย่อย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 5) การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์
- 6) การสื่อสารและการสร้างแรงจูงใจ
- 7) การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร
- 8) การมีวิสัยทัศน์
- 9) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

2. ตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 3 ด้าน คือ

- 2.1 ด้านที่ 1 คุณภาพของผู้เรียนการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2.2 ด้านที่ 2 คุณภาพการจัดการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 2.3 ด้านที่ 3 คุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ความสามารถ ทักษะและความชำนาญของแต่ละบุคคลที่ซ่อนอยู่ภายในและส่งผลต่อทัศนคติ ความเชื่อ และบุคลิกภาพที่สำคัญเหมาะสมกับสถานการณ์รอบด้านและการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ทำให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล ตามเป้าหมายที่กำหนดในตำแหน่งงานนั้น ๆ สามารถวัดได้ สังเกตได้ และพัฒนาได้ ซึ่งได้กำหนดสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา 2 กลุ่ม ดังนี้

1.1 สมรรถนะหลัก ประกอบด้วย 4 สมรรถนะย่อย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ หมายถึง ผู้บริหารมีการมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงานเพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ ผู้บริหารคำนึงถึงการปลูกฝังความตระหนักเพื่อส่งเสริมให้ผู้ได้บังคับบัญชาปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ กระตุ้นให้เกิดความคิด ริเริ่ม สร้างสรรค์ มีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน มีความรับผิดชอบในการทำงานและให้ผลการปฏิบัติงานเป็นงานที่มีคุณภาพสูงสุด

2) การบริการที่ดี หมายถึง ผู้บริหารมีการให้ความช่วยเหลือการดำเนินการเพื่อประโยชน์ต่อผู้อื่นผู้รับบริการเกิดความประทับใจ และชื่นชมองค์กร ซึ่งงานบริการเป็นเครื่องมือสนับสนุนงานด้านต่าง ๆ

3) การพัฒนาตนเอง หมายถึง ผู้บริหารมีการพัฒนางานด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ (Career Development) ซึ่งอาชีพต้องอาศัยความชำนาญเป็นพิเศษ และได้รับการฝึกฝนอบรมมาโดยตรง เปิดกว้างให้บุคคลมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานที่ตนปฏิบัติอยู่ ส่งเสริมให้เกิดการแสวงหาความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ อยู่เสมอ สนับสนุนให้บุคลากรได้นำความรู้มาพัฒนาหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพ สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกได้

4) การทำงานเป็นทีม หมายถึง ผู้บริหารมีกระบวนการขั้นพื้นฐานในการพัฒนากลุ่มบุคคลที่ทำงานด้วยกัน ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้การบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพมีการสร้างทีมงานเพื่อเป้าหมายเดียวกัน มีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารมีการพึ่งพาอาศัยกัน ให้ความร่วมมือในการทำงาน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สร้างความเข้าใจถึงบทบาทของผู้นำและสมาชิกในการทำงานร่วมกันเป็นทีม

1.2 สมรรถนะประจำสายงานประกอบด้วย 5 สมรรถนะย่อย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ หมายถึง ผู้บริหารสามารถทำความเข้าใจบริบทสิ่งแวดล้อมต่างๆ อย่างรอบด้าน เช่น ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการภายใน ผู้บริหารสามารถแยกประเด็นสิ่งต่าง ๆ ได้แก่ ศักยภาพและต้นทุนขององค์กร จุดที่จะต้องพัฒนา โอกาสต่างๆ ที่จะเป็นปัจจัยส่งเสริมให้องค์กรสามารถดำเนินการไปได้และปัญหาอุปสรรคต่อการดำเนินงาน ผู้บริหารสามารถรวบรวมสิ่งต่าง ๆ เช่น เอกสาร หลักฐาน หรือโครงการ โดยจัดทำอย่างเป็นระบบ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนางาน ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์หรืองานในภาพรวม ผู้บริหารสามารถดำเนินการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา ร่วมดำเนินการแก้ปัญหาและตรวจสอบผลลัพธ์ได้อย่างถูกต้อง

2) การสื่อสารและการสร้างแรงจูงใจ หมายถึง ผู้บริหารมีกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนองค์กรให้ดำเนินไปได้บรรลุตามเป้าหมาย ผู้บริหารสามารถสื่อสารและสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรเห็นเป้าหมายร่วมกันและรับผิดชอบงานตามบทบาทที่มอบหมาย องค์กรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานของสถานศึกษาและสร้างบรรยากาศการทำงานอย่างสร้างสรรค์ทางกิจกรรมต่าง ๆ

3) การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร หมายถึง ผู้บริหารมีโครงการและกิจกรรมในการเพิ่มพูนสมรรถภาพของบุคลากร ในทิศทางที่ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมและเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้บุคลากรได้นำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการฝึกอบรมและพัฒนาทั้งในและนอกองค์กร โดยใช้รูปแบบที่หลากหลาย ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการ

ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของครูหรือบุคลากรทางการศึกษาให้มีรูปแบบ หรือวิธีการที่เหมาะสมตรงกับสมรรถนะที่ควรจะได้รับการพัฒนา

4) การมีวิสัยทัศน์ หมายถึง ผู้บริหารมีความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์ ทิศทาง หรือแนวทางการพัฒนาองค์กร ได้อย่างชัดเจน โดยภาพนั้นสอดคล้องกับเป้าหมายที่มีความเป็นไปได้ และสามารถมองเห็นวิธีการปฏิบัติที่จะนำสถานศึกษาให้บรรลุความต้องการนั้น สื่อสารวิสัยทัศน์เป็นภาพอันชัดเจน ที่สะท้อนให้เห็นเป้าหมาย ค่านิยม ปรัชญา และความเชื่อที่สมาชิกของสถานศึกษาร่วมกันยึดถือ สร้างการมีส่วนร่วมให้สมาชิกช่วยกันผลักดัน สานฝัน อันเป็นผลจากความสามารถคิดอ่านผสานเข้ากับประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมของสมาชิก สร้างกระบวนการประเมินผลเพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

5) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ผู้บริหารมีกระบวนการชี้นำผู้ร่วมงาน โดยเสริมศักยภาพของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง พัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและมีศักยภาพมากขึ้น ส่งเสริมให้เกิดการตระหนักรู้ในภารกิจ และวิสัยทัศน์ของทีมและขององค์กร จูงใจให้ผู้ร่วมงานมองให้ไกลกว่าความสนใจเดิมไปสู่ประโยชน์ของกลุ่ม องค์กรหรือสังคม ผู้บริหารดำรงตนที่เป็นแบบอย่างตามพฤติกรรมเฉพาะ 4 ประการ คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

2. คุณภาพการศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาที่มีกระบวนการบริหารอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และประสบการณ์ที่ดีเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับสภาพความต้องการของสังคม มีสติปัญญาและมีศักยภาพในการประกอบอาชีพและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัว ชุมชน สังคม ได้อย่างมีความสุข เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และมีมาตรฐานตามกรอบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ประกอบด้วย

1) ด้านคุณภาพของผู้เรียนการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ผู้เรียนการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่น สามารถสร้างสรรค์งาน ชิ้นงาน หรือนวัตกรรม ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ตลอดจนมีสุขภาพทางกาย และสุนทรียภาพ มีความสามารถในการอ่าน การเขียน และเมื่อจบการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานมีความรู้ ทักษะพื้นฐานที่ได้รับไปใช้หรือประยุกต์ใช้ได้

2) ด้านคุณภาพการจัดการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง สถานศึกษามีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับบริบท และความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น มีสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ครูมีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

3) ด้านคุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษามีการบริหารจัดการของสถานศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วม มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษามีการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการ กำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา มีการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นไปตามบทบาทหน้าที่ ส่งเสริม สนับสนุนภาคีเครือข่ายให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และมีการวิจัยเพื่อการบริหารจัดการศึกษาสถานศึกษา

3. สถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด หมายถึง ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่มีการจัดการศึกษา โดยใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ปีงบประมาณ 2564

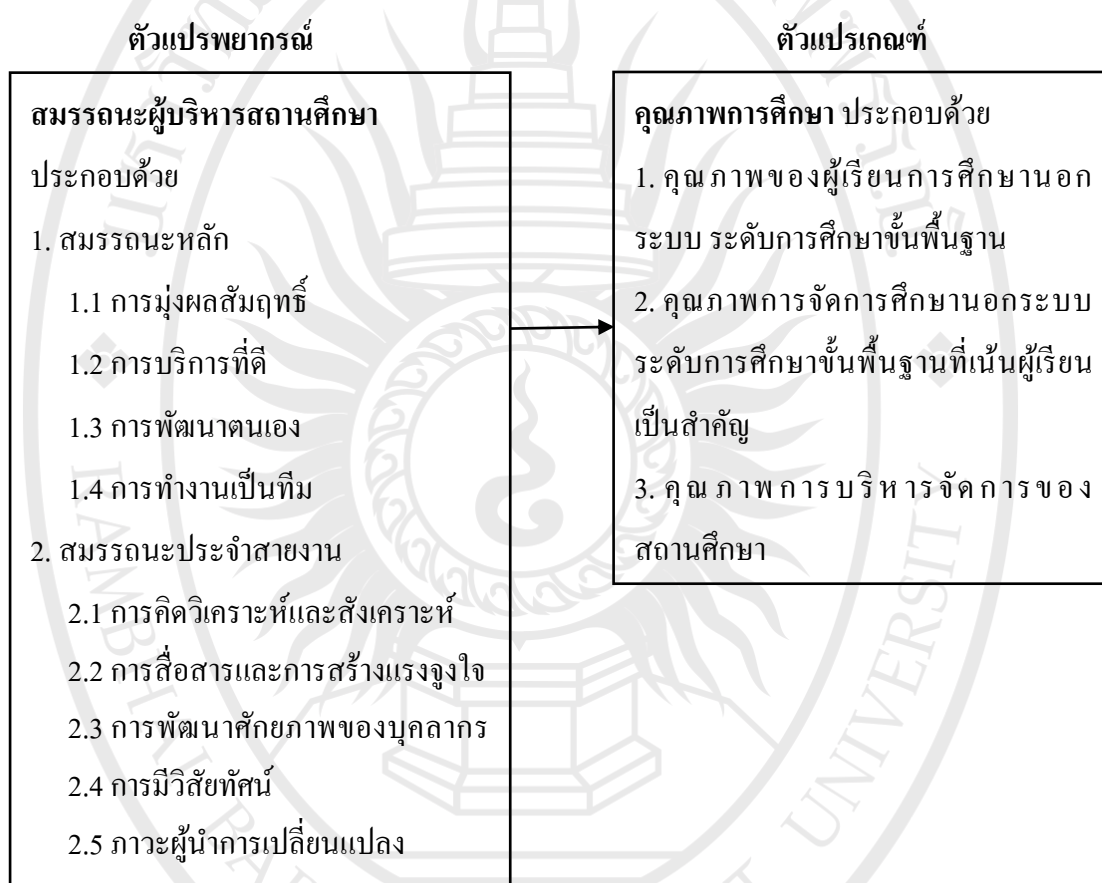
กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553 : 2-9) ได้กำหนด 2 กลุ่ม คือ สมรรถนะหลัก ประกอบด้วย 4 สมรรถนะย่อย คือ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) การบริการที่ดี 3) การพัฒนาตนเอง 4) การทำงานเป็นทีม และสมรรถนะประจำสายงานประกอบด้วย 5 สมรรถนะย่อย คือ 1) การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ 2) การสื่อสารและการสร้างแรงจูงใจ 3) การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร 4) การมีวิสัยทัศน์ 5) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ในส่วนของคุณภาพการศึกษาซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ตอบสนองผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มารับบริการ ได้แก่ นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และชุมชน สถานศึกษาคำนึงถึงคุณภาพของผู้เรียนเป็นหลัก ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาคุณภาพการศึกษามาตรฐานการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามที่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศ เรื่อง มาตรฐานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ฉบับลงวันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2562 มาตรฐานการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มี 3 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียนการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานที่ 2 คุณภาพการจัดการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมาตรฐานที่ 3 คุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา

จากนั้นนำมาวิเคราะห์และปรับประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับคุณภาพการศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด

2. สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด